

Fpa®

Mitt i allt

FPA:s tidning till varje hem 2•2013

■ Aktuellt

Ingen rädder
för webben här. s. 3

■ Studier&Jobb

Arbetslöshet och jobb
går att kombinera. s. 8

■ Hem&Familj

Militärunderstöd
på webben. s. 10

■ Pension

Låt orken bestämma! s. 11

FPA stöd

s.12-15

Kela Benefits

s.16-17

Smidig vardag

FPA-rådgivare har sedan i somras hjälpt familjer och enskilda kunder med alla FPA-stöd som en helhet. I krångliga livssituationer ska det göra vardagen lite smidigare.

Sidorna 8-9

Mitt i allt

Tidningen Mitt i allt – Elämässä är ett offentligt meddelande som delas till varje hem. Nummer 2/2012 delas ut 22.2.–4.3.

Årgång 40

År 2013 utkommer 2 nummer. Följande nummer utkommer i mars 2014.

Utgivare

Folkpensionsanstalten (FPA)

Redaktionen

redaktion@fpa.fi eller
fornamn.eternamn@fpa.fi
tfn (växel) 020 634 11
Adress PB 450, 00101 Helsingfors

www.fpa.fi/mittiallt

Redaktionen svarar endast för beställt material.

Utdelningen

Suomen Suoramainonta Oy.
tfn (09) 5615 6417 kl. 8.30–16.30
eller webblanetten
www.jakelupalaute.fi/kela

Chefredaktör

Seija Kauppinen

Redaktionssekreterare

Tua Kyrklund

Sekreterare

Christel Stenström

Ombrytning

BOTH Oy

Omslagsbild

Juha Törmälä

Taltidningen

(ISSN 1798-5374)
Mitt i allt kan beställas som taltidning från Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf.
Parisgränden 2 A 1,
00550 Helsingfors,
tfn (09) 6962 3010

Upplaga

ca 2,7 miljoner

Tryckeri

Sanomapaino Oy, Vanda

ISSN 1798-5358

Kela|Fpa

Ledaren ■ Oktober 2013

Arbete ger fotfäste i livet

Iden här tidningen berättar vi om olika sätt att kombinera arbete med sjukledighet eller pension. Vi informerar också om hur man kan få jämkat arbetslöshetsskydd, det vill säga arbeta deltid och samtidigt få arbetslöshetsdagpenning. Livsituationerna är invecklade. Det är bra att det går att kombinera sociala stöd och arbete på ett flexibelt sätt.

Om någon till följd av sjukdom inte klarar av sitt arbete, kan det i alla fall hända att det går bra med ett lättare jobb. Partiell sjukdagpenning erbjuder stöd i sådana situationer.

Det går också att kombinera sjukpension med arbete, bara man ser till att inkomsterna håller sig inom vissa gränser. Om arbetsförmågan blir så mycket bättre att man kan förtjäna mera, behöver man inte avstå från pensionen, eftersom den då kan lämnas vilande.

Man får inte lång sjukledighet eller sjukpension av en slump, för båda sitter hårt åt. Den som får dem är verkligen sjuk. Varför vill en sjuk människa in i arbetslivet, trots att pensionen regelbundet droppar in på bankkontot? Det finns många orsaker. Sjukdagpenningen och pensionen kan vara så små, att de inte räcker till för den levnadsstandard man vill ha. Att sitta

hemma kan vara tråkigt och ensamt. Arbete intresserar trots att man har krämpor.

”Den som är arbetsoförmögen har som huvudsakligt arbete att ta hand om sig själv. Men också lite förvärvsarbete, som tillåter att man arbetar enligt ork, är rehabiliterande” bedömer sjukpensionären **Veli Karvinen**, som vi har intervjuat. Han anser att arbete ger dagen rytm och får en att känna att man är med i samhället. En annan som vi intervjuat, **Tuija Varila**, säger att arbete gör huvudet gott. ”När man arbetar tänker man inte hela tiden på hur ont det gör – i motsats till när man sitter hemma.” Tuija Varila har med hjälp av partiell sjukdagpenning hittat ett nytt yrke som passar hennes hälsa bättre.

Tyvärr känner folk väldigt dåligt till partiell sjukdagpenning och delinvalidpension. Man förstår inte att söka dem, arbetsgivaren kommer inte att tänka på att föreslå dem och detsamma gäller inom hälso- och sjukvården. Också en partiell arbetsförmåga och en partiell arbetsinsats är till fördel för alla. Därför är det väl värt att bekanta sig med de här alternativen.

Seija Kauppinen

Översättning Gunilla Bergström

FÅ VET OM
PARTIELL
SJUKDAG-
PENNING

FRÅGOR FÅR SVAR

■ Var håller min ansökan hus?

När FPA får in en pappersansökan skannas den in i datasystemet. Efter det kan kunden se handläggningsskedet i sina egna uppgifter genom att logga in på www.fpa.fi/etjanst med sina nätbankskoder. Om ansökan görs på e-tjänsten registreras den direkt i datasystemet.

Information om FPA:s genomsnittliga handläggningstider för olika ansökningar finns under webbadressen www.fpa.fi/handlaggningstid.

Av uppgifterna framgår att den genomsnittliga handläggningstiden vid ansökan till exempel om förmå-

ner vid arbetslöshet är cirka en vecka och om allmänt bostadsbidrag cirka tre veckor.

En kund som saknar nätbankskoder eller inte har tillgång till dator

ANJA REPONEN

kan höra sig för om ansökan per telefon. Servicenumren för de olika förmånerna finns på sidorna 12–14 i denna tidning.

Handläggningsstatus kan inte kollas för riktigt alla ansökningar. Exempelvis ansökningar om sjukvårdsersättningar som kunden inte har fått direkt ersatta av tjänsteproducenten registreras inte i e-tjänsten förän ersättningsbeslutet är fattat eller FPA begär om kompletterande uppgifter av kunden. Sådana sjukvårdsersättningar kan vara reseersättningar, ersättningar för läkararvoden eller fysikaliska behandlingar.

Tua Kyrklund

Anni Marttila berättar om e-tjänsternas möjligheter för Sinikka Miettinen och Kosti Nevala på FPA-byrån i Kauhajoki.

Ingen rädder för webben här

För att sänka tröskeln för att sköta ärenden över webben anställde FPA särskilda webbguider på 38 byråer för sommaren och hösten. Guiderna har uppmuntrat mindre datorvana kunder att sköta ärenden på FPA:s webbplats och efter behov handgripligen visat hur en mus eller skanner används.

Socionom (YHS) **Anni Marttila** arbetade som webbguide i Södra Österbotten i somras.

– Många kunder behöver inte bara teknisk assistens utan ofta också råd och tolkningshjälp för att fylla i en ansökan. På FPA-byrån kan man fylla i hela ansökan från början till slut på webben eller bara skanna in de bilagor som behövs, berättar Anni.

Kosti Nevala, 78 år, tycker det är utmärkt att man på FPA-byrån kan lära sig använda dator under kompetent handledning.

– Det finns seniorer som låter bli att ansöka om förmåner. Ofta vore det lättare att sköta ärenden över webben, men många kanske saknar datorvana.

E-tjänsterna försnabbar ansökningsprocessen. En ansökan per post når fram inom ett par till tre dagar. Tiden från ansökan till beslut kan således förkortas med upp till en vecka.

Kauhajokiborna **Sinikka Miettinen**, som pensionerades från sin lärtjänst för fem år sedan, sköter bl.a. sina bankärenden över webben.

– E-tjänsterna underlättar livet och sparar steg. Överallt uppmanas man att söka information på olika webbplatser.

Sinikka sköter ärenden även på sin utvecklingsstörda dotter Marias vägnar. Hon hoppas att också de anhörigas ärenden ska kunna skötas elektroniskt i framtiden.

– I dag sköter jag till exempel Marias ansökan om bostadsbidrag på FPA-byrån, eftersom e-tjänsterna kräver stark identifiering och därmed personliga nätbankskoder.

Kauhajokiborna erbjuds offentlig specialiserad sjukvård på 60 kilometers avstånd i Seinäjoki. Sinikka skulle gärna ansöka om reseersättning för sådana sjukvårdsbesök över webben.

WEBBEN
SPARAR
STEG.

Katja Mäki, biträdande chef för Södra Österbottens försäkringsdistrikt, berättar att FPA kontinuerligt vidareutvecklar sina e-tjänster.

– Om allt går som planerat kommer man att kunna ansöka om reseersättningar över webben redan i slutet av året.

Hon påminner om att FPA:s servicerådgivare gärna står till tjänst med e-tjänsthandledning.

– Även om man kanske inte genast fattar mod att ansöka om förmåner över webben kan det vara värt att åtminstone kontrollera sina egna uppgifter i tjänsten.

Outi Rantala

Översättning Gunilla Bergström

Kolumnen | Pirjo Myrjö
Chef för FPA:s kontaktcenter

Pensionslösning

En måndag morgon var jag på väg till daghemmet med min son, som då var fem år gammal. Efter veckoslutet gillade han inte att bli lämnad på daghemmet. Han knorrade och surade en stund. Sedan lyste han upp: "Genast när jag blir stor ska jag gå i pension som moffa. Då får jag vara hemma hela dagarna."

Vi kan skratta åt barnets kommentar om att gå i pension, men pensionslösningarna är en allvarlig fråga. Politikerna tvistar om vilken pensionsålder som är den rätta, men de är överens om att det är ett nederlag när en ung person blir pensionerad. Statistikerna visar att fyra ungdomar varje dag pensioneras på grund av mentala problem. Att de mentala problemen bland unga ökar har redan ansetts vara en nationell kris. Därför behövs ett särskilt program som ska stöda de unga. Varje ung person som pensioneras kostar samhället över en miljon euro, så också av ekonomiska skäl skulle det löna sig att satsa så att ungdomarna mår bra.

Både i arbetet och i den närmaste kretsen har jag sett hur svårt föräldrar har att hitta hjälp för ungdomar som blivit sjuka. Det är svårt att få vård, terapi finns inte att få, och man känner inte till några alternativ. Unga vuxna förväntas sköta sina angelägenheter själva, och det är också en orsak till att föräldrarna har svårt att få information. När en ung person blivit sjuk behöver han stöd och någon vid sin sida. Vem ska hjälpa honom i det splittrade servicesystemet?

Ofta tar föräldrarna också kontakt med FPA i sina vuxna barns ärenden. En mamma frågade hur hon skulle göra när hennes tretti-åriga son blivit deprimerad och fastnat i hemmet utan att själv kunna ta hand om sina ärenden. Sjukdagpenning hade han inte sökt på många månader. Mamman var orolig för sonen, och ekonomiskt var situationen ohållbar. I en sådan situation kan man bara lyssna och ge råd om hur FPA-ärendena kunde skötas – samt uppröras av hur ensamma de insjuknade ungdomarnas anhöriga är.

"Måste jag då sitta ensam hemma utan pengar i ett år, utan att göra något, fy fan", var den ilska kommentaren från en ung man som hade fått avslag på pensionsansökan. Den meningen sammanfattar många av de problem som sjuka ungdomar har. Ensamhet, fattigdom och hopplöshet inför framtiden. Den sociala tryggheten har luckor som unga insjuknade kan ramla i. Man är inte tillräckligt sjuk för att få sjukpenning, och när den mentala hälsan vacklar löper inte heller studierna tillräckligt bra för att man ska få studiestöd. En universitetsstuderande hade fått rekommendationen att sluta studera så att han kunde få arbetsmarknadsstöd. Det är ett sätt att få utkomsten ordnad, men lösningen är inte uppbyggande för framtiden.

Men det finns också solskenshistorier, då ungdomar efter att ha varit sjuka satsar på att ta sig in på arbetsmarknaden eller börja studera med hjälp av vård, rehabilitering, arbetscentralers verksamhet eller stödd sysselsättning. Kan vi av de här ungdomarna lära oss vilken hjälp och vilket stöd som behövs för en återgång till arbetet? Nu är det hög tid att satsa på framtiden och skjuta till pengar för att förebygga mentala problem. Den bästa pensionslösningen är att se till att varje ung person kommer ut i arbetslivet.

Översättning Gunilla Bergström

Vård över gränserna

Tack vare patientdirektivet ska det bli klarare hur man kan söka hälsovårdstjänster inom EU-området.

Lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård kommer att träda i kraft i början av år 2014. Lagen gör att EU:s patientdirektiv blir en del av Finlands lagstiftning. Tack vare patientdirektivet kan man fritt söka hälsovårdstjänster i en annan EU-stat. Patienten kan i efterskott få en lika stor ersättning som för motsvarande vård i hemlandet.

Den nya lagen behandlas som bäst i riksdagen. Förslaget är att den som söker vård utomlands i efterskott får normal FPA-ersättning för kostnaderna. För att ersättning ska betalas ut krävs att motsvarande vård i hemlandet också skulle ersättas.

Man kan också insjukna plötsligt utomlands t.ex. under en semesterresa. När man behöver brådskaande vård i en annan EU- eller EES-stat eller i Schweiz, bör man få vård ge-

nom att visa upp sitt europeiska sjukvårdskort. Med kortet får man vård till samma pris som de lokala patienterna. Om man ändå blir tvungen att själv betala alla kostnader kan man söka ersättning för dem hos FPA. Ersättningsbeloppet är högst lika stort som vårdkostnaden hade varit inom den offentliga hälso- och sjukvården i hemkommunen i Finland. Alternativt kan patienten också välja att få ersättning på samma sätt som i det land där vården gavs.

Enligt den nya lagen skulle resekostnaderna i EU-situationer ersättas på samma sätt som i Finland - till närmaste vårdplats.

Recept utskrivna i en EU-stat kan i fortsättningen godkännas på

apoteken i Finland. Med ett recept utskrivet i en EU-stat kan man köpa ut medicin i alla EU-stater, som har försäljningstillstånd för medicinen. FPA utarbetar som bäst en ny receptmall.

I början av nästa år kommer FPA att öppna en kontaktpunkt för gränsöverskridande hälso- och sjukvård. Kontaktpunkten kommer att erbjuda information om hur man från Finland kan söka vård utomlands och omvänt hur man från utlandet kan söka vård i Finland.

Elli Rönholm

Översättning Gunilla Bergström

UNGA SJUKA BEHÖVER NÅGON.

HANNA KONOLA

FPA sparar tid med att ringa

FPA kan ringa upp en kund för att påskynda beslutet på en ansökan.

Om det saknas nödvändiga uppgifter i ansökan kan FPA inte fatta beslut om den. Ibland fattas kanske ett viktigt datum eller en nödvändig bilaga.

Tidigare har FPA vanligen då normalt sänt kunden ett brev med en begäran om att få den information som saknas inom två veckor. Postgången och behandlingen av ansökan tar sin egen tid.

Brev och skriftlig information har ansetts vara mer tillförlitlig än muntlig dito. Men ofta skulle kunden lika gärna kunna ge information som saknas per telefon. När en bilaga saknas från ansökan och FPA ringer upp kunden sparas tiden för postgång i åtminstone en

riktning. Nuförtiden kan man sända nästan alla typer av bilagor till FPA över webben.

Ett samtal från FPA innebär ofta att FPA vill försnabba behandlingen av en ansökan. Därför har FPA gått in för att mer aktivt kontakta kunderna per telefon.

Under ett samtal kan kunden också be om närmare uppgifter i oklara frågor. Då och då har det hänt att kunden har tyckt att det är obehävt eller svårt att nämna någon känslig omständighet i ansökan. I telefon kan det vara lättare att i lugn och ro ta upp saker och ting med förmånshandläggaren. När FPA har fått alla uppgifter

SNABBARE BESLUT.

som behövs kan ansökan handläggas senast dagen efter samtalet.

Om en kund inte nås direkt kan förmånshandläggaren ringa upp kunden på nytt. Om ärendet inte har kunnat redas upp per telefon till exempel på grund av nedsatt hörsel eller minnesproblem, kan FPA skicka ett sms dvs. ett textmeddelande om att FPA återkommer per brev.

FPA kan också sända kunden ett sms dvs. ett textmeddelande där kunden ombeds ringa upp förmånshandläggaren. Dessa meddelanden innehåller inga konfidentiella uppgifter.

Satu Kontiainen

Översättning: Kurt Kavander

Annika Rentola:
Kan du säga perkele?
Femton berättelser om att leva med stroke.
Schildts & Söderströms, 2013.

fungerande vardag. Många uppvisar en beundransvärd "jävla anamma"-attityd. Även anhöriga kommer till tals. Vikten av ordentlig rehabilitering betonas. En längre faktaruta följer efter varje berättelse och en ordlista avslutar boken. På så sätt ges en heltäckande bild av allt från orsaker och symptom till information om krisreaktioner och intresseföreningar. Även mer tabubelagda områden såsom sexlivet efter en stroke tas upp. Boken utgör nyttigt läsning för alla som kommer i kontakt med stroke-patienter.

Petra Ljung

Livet efter en stroke

Stroke, dvs. hjärninfarkt eller hjärnblödning, är den tredje vanligaste dödsorsaken i vårt land. Av dem som överlever får varannan någon form av permanent funktionsnedsättning, såsom talstörningar eller förlamning. Depressioner är även vanliga. I "Kan du säga perkele" presenterar Annika Rentola femton berättelser om hur livet ter sig efter en stroke. Någon drabbades av stroke som 27-årig nybliven mor, någon annan som 91-årig pensionär. Gemensamt för alla är att de fått kämpa sig tillbaka till en

Mikaela Sonck (red.):
Naken - en antologi om sorg.
Schildts & Söderströms, 2013

Särskilt djupt intryck gör utöver Turtschaninoffs även Marianne Ziliacus, Claes Anderssons och Jeanette Björkqvists texter. Ziliacus skildrar finstämt sorgen efter en far. Andersson skriver som vanligt klokt och insiktsfullt. Han vågar ta upp även mindre ädla känslor vid sorg. Björkqvist står för en stark skildring av kärleken mellan mor och dotter och dotterdotter.

Petra Ljung

Berättelser om sorg

"Naken" är en antologi om sorg. Det handlar om skilsmässa, självmord, svår sjukdom och död. Redaktör Mikaela Sonck skriver i sitt förord: "Jag tror att vi tillsammans kan bemästra sorgen. Klä av den naken." Precis som när det gäller Soncks förra antologi om barnlöshet ("Utan" 2011) är ju sorg ett lite tabubelagt område där tystrnad eller aningslösa reaktioner från omgivningen inte är ovanliga. Just detta skildrar Maria Turtschaninoff bland annat i sin starka allegori "Drakar". Något bidrag i boken känns lite mer svårillgängligt eller spretigt. En kort presentation av skribenterna hade varit välkommen. Men alla berättelser är gripande.

Skatteåterbäring kan gå till FPA-skulder

Från och med i år kan FPA begära att utskökningsmyndigheten utmäter kundens skatteåterbäring för att få tillbaka kundens skuld till FPA. I år utmäter FPA inte skatteåterbäringen om kunden följt sin betalningsplan.

Utmätning medför alltid merkostnader för kunden. Kunden kan undvika genom att betala hela skulden före utgången av augusti samma år. Utmätningarna gäller i allmänhet skulder som uppstått till följd av återkrav av förmåner bl.a. studiestöd, arbetslöshetsförmåner eller bostadsbidrag som betalats utan grund eller till ett för stort belopp. Indrivningen ur skatteåterbäringar gäller också indrivning av underhållsbidragsskulder och borgensfördringar. www.fpa.fi/aterkrav

Mobil-id till e-tjänsten

Hittills har man loggat in på FPA:s e-tjänst med nätbankskoder. I slutet av i år blir det möjligt också med mobil-id. Av alla ansökningar som kommer till FPA görs redan 27 procent på e-tjänsten.

Infobanken på 15 språk

Webbtjänsten Infobanken.fi fungerar på 15 språk och ger också allt mer information om den sociala tryggheten. Tjänsten är avsedd för nyinflyttade eller personer som överväger att flytta till Finland. Den innehåller rikligt med information om det finländska samhället och livet i Finland. Informationen ges på finska, svenska, engelska, estniska, franska, ryska, somali, serbokroatiska, turkiska, arabiska, persiska, kinesiska, spanska, albanska och kurdiska (sorani). De mest populära språken i Infobanken är finska, engelska, ryska, estniska och arabiska. Tjänsten upprätthålls av Helsingfors stad, och FPA är en av finansierarna. Läs mer på www.infobanken.fi

Dagpenning kortare tid

En förkortning av den maximala utbetalningstiden för inkomstrelaterad dagpenning föreslås från och med början av år 2014. För personer som har en arbetshistoria som är kortare än tre år föreslås den inkomstrelaterade dagpenningen betalas endast för 400 dagar i stället för nuvarande 500.

Den inkomstrelaterade dagpenningens perioden förkortas med 100 dagar också om en arbetslös person utan giltig orsak vägrar att delta i sysselsättningsfrämjande service under de första 250 arbetslöshetsdagarna.

Vi behöver allas arbetsförmåga

Social- och hälsovårdsministeriet har publicerat ett koncept för att förbättra sysselsättningen och längre arbetskarriär också när arbetsförmågan är nedsatt.

Det är meningen att en liten funktionsnedsättning inte ska utesluta sysselsättning på arbetsmarknaden. Var och en ska ha likvärdig rätt att arbeta och delta i samhället.

Sjukpensionen kan också vila

Sjuk- och invalidpension ska åtminstone fram till år 2016 kunna lämnas vilande på grund av tillfälligt förvärvsarbete, föreslår regeringen, som vill att sjukpensionen ska kunna lämnas vilande redan efter en månads avbrott.

För tillfället kan pensionen lämnas vilande på grund av arbete i minst tre månader och högst två år.

Att pensionen är vilande betyder att utbetalningen av sjukpension avbryts för den tid man arbetar. Om man slutar arbeta kan invalid- eller sjukpension fortsätta.

Möjligheten att lämna pensionen vilande ska uppmuntra till arbete utan rädsla för att förlora pensionen. Målet är att sjukpensionerade ska kunna återgå till lämpligt arbete.

STÖDET JÄMKAS IHOP MED INKOMSTERNÄ.

Arbetslöshet och lite jobb går ihop

Som arbetslös kan man jobba i viss mån utan att gå miste om hela arbetslöshetsskyddet. När man får arbetsinkomster jämkas arbetslöshetsskyddet ihop med inkomsterna.

De inkomster man fått under arbetslöshetstiden måste meddelas till FPA. Alla som får arbetslöshetsskydd gör varje månad till FPA en anmälan om arbetslöshetstiden. När man ansöker om jämkat arbetslöshetsskydd ska man på anmälan anteckna hur många dagar och hur många timmar man har varit i arbete.

För att FPA ska kunna bevilja jämkat dagpenning krävs dessutom en lönespecifikation. När lönespecifikationen och anmälan om arbetslöshetstiden har kommit in försöker FPA fatta sitt beslut och betala ut den jämkade dagpenningen inom en vecka. Om arbetsgivarens löneintyg dröjer oskäligt, kan stödet betalas i förskott utgående från de inkomster kunden själv har gett upp. Den som sökt om förskottbetalning kan då skicka in lönespecifikationen till FPA i efterskott.

Arbetsinkomsterna jämkas ihop med arbetslöshetsförmånen i perioder om fyra veckor. Arbetslöshetsförmånen kan också betalas kalendermånadsvis, om kunden har deltidarbete och för det får lön en gång i månaden.

Övriga sociala förmåner som man själv eller maken/föräldern får inverkar på olika sätt på den jämkade dagpenningen. Exempelvis allmänt bostadsbidrag, barnbidrag eller familjepension inverkar inte alls. Däremot dras stöd för hemvård av barn vanligen av från arbetslöshetsförmånen. Om maken eller maken får stöd för hemvård av barn dras det i alla fall inte av, om maken/maken själv sköter barnet och är hemma av den anled-

ningen. Det allmänna bostadsbidraget påverkar inte arbetslöshetsstödet, men löneinkomster sänker vanligen bostadsbidraget.

Minderåriga barn höjer försörjarens arbetslöshetsförmån, medan makans/makens inkomster inte inverkar. Den som får jämkat arbetslöshetsskydd kan vid behov också få utkomststöd från kommunens socialbyrå.

Till arbetslöshetstryggheten planeras en s.k. skyddsdel. Det skulle innebära att man kan förtjäna 300 euro i månaden, utan att det påverkar arbetslöshetsstödet.

Laura Kosonen

Översättning Gunilla Bergström

Sakkunniga för artikeln har varit förmånschef Heli Kauhanen, planerare Annika Hautaranta och planerare Marja-Leena Valkonen från FPA.

STINA STRÖJOBBARE

Stina har två barn och är ensamförsörjare. Som arbetslöshetsförmån får grunddagpenning inklusive barnförhöjning. Grunddagpenningen är ca 860 euro i månaden. Hon får ett deltidjobb på 10 timmar i veckan i en butik. Det ger henne 400 euro i månaden. Lönen minskar Stinas grunddagpenning med c. 200 euro. Dessutom får hon barnbidrag för två barn och allmänt bostadsbidrag.

■ Lön (brutto)	400
■ Jämkad grunddagpenning (brutto)	660
■ Allmänt bostadsbidrag	450
■ Barnbidrag	316
■ Totalt i månaden	1 826

FILIP FÖRETAGARE

Filip är lantbruksföretagare med jordbruket som bisyssla. Han bor på gården med sin hustru. För jordbruket får han en årlig inkomst på 4 800 euro. De årliga inkomsterna framgår av skattedeklarationen som Filip lämnar in till skattemyndigheten före utgången av februari. Han ansöker om jämkat arbetslöshetsskydd. Årsinkomsten från företagsverksamheten delas upp på tolv månader, och månadsinkomsten blir då 400 euro. Hans grunddagpenning minskar med 200 euro per månad. Filips LFöPL-arbetsinkomst och grunddagpenning överstiger gränsen för bostadsbidrag.

■ Inkomst (brutto)	400
■ Jämkad grunddagpenning (brutto)	500
■ Totalt i månaden	900

FRANK FREELANCER

Frank är arbetslös fotograf. Han får arbetsmarknadsstöd på ca 700 euro i månaden. I oktober har han två fotograferingsuppdrag, och för dem får han totalt 300 euro i arvoden. I november har han mera arbete och får 1 400 euro. Han söker jämkat dagpenning separat för vardera månaden. I oktober minskar hans arbetsmarknadsstöd med 150 euro. I november är arbetsinkomsten så stor att han inte får någon arbetslöshetsförmån alls. Franks sambo har fast arbete som sjuksköterska. Hennes löneinkomst 2 300 euro i månaden påverkar inte Franks arbetslöshetsskydd. Däremot överstiger paret gemensamma inkomster gränsen för bostadsbidrag.

■ Lön (brutto)	300
■ Jämkad grunddagpenning (brutto)	550
■ Totalt i månaden	850

FPA-rådgivare stöder en smidigare vardag

I somras startade FPA en ny rådgivningstjänst för kunder som behöver särskilt stöd: De personliga FPA-rådgivarna hjälper till med att söka stöd och med att skapa klarhet i den totala livssituationen. De kan även kontakta andra aktörer som också har hand om kunden.

– **Det låter som** en tjänst som absolut behövs, utropar **Heljä Halinen**, mor till tre specialbarn, som sedan början av året fått stöd för vardagen via familjerehabilitering.

– Det händer ofta att folk inte känner till alla de stöd de har rätt till. Dessutom kan man vara så uttrötad av vardagen att man helt enkelt inte orkar söka dem, konstaterar hon.

– FPA-rådgivningen försöker beakta i synnerhet barnfamiljernas, ungdomarnas och de unga vuxnas behov. Vi hoppas att de grupper som behöver särskilt stöd för sina ärenden bättre än förr ska hitta de tjänster de behöver. Marginalisering är ett gemensamt stort bekymmer i vårt samhälle, säger sakkunnigläkare **Tiina Suomela-Markkanen** från FPA:s hälsoavdelning.

– Tjänsten vill vi ändå inte begränsa till vissa grupper eller vissa diagnoser. Vem som helst kan behöva personlig FPA-rådgivning på grund av sjukdom eller handikapp, påpekar hon.

Den nya tjänsten har utvecklats för att komplettera de tidigare. I varje försäkringsdistrikt arbetar nu två personliga FPA-rådgivare. Man kan få del av tjänsten olika vägar, t.ex. via en rehabiliteringshandledare. Var och en kan också själv begära en bedömning av möjligheterna att bli kund hos den personliga FPA-rådgivningen.

De personliga FPA-rådgivarna är tänkta för just de kunder som har många ärenden som måste skötas.

– Först bokar man tid för en diskussion i lugn och ro med FPA-rådgivaren. Då utreds kundens situation och behov, förklarar sakkunnigläkare Tiina Suomela-Markkanen från FPA:s hälsoavdelning.

FPA-rådgivarna hjälper till med att söka stöd och med att skapa klarhet i den totala situationen. De kan även kontakta andra aktörer som också har hand om kunden.

– Viktiga aktörer att samarbeta med kan vara hälso- och sjukvården, social- och undervisningsväsendet, arbetskraftsförvaltningen samt rehabiliteringsaktörer, räknar Suomela-Markkanen upp.

Samarbetet syftar till att kunden inte ska behöva springa mellan olika luckor, och målet är också att i övrigt underlätta kontakten med olika myndigheter.

Stiina Kiiveri

Översättning Gunilla Bergström

JUHJA TORMÄLÄ

FPA:s familjerehabilitering Laku har sedan början av året hjälpt familjen Halinen att få vardagen under kontroll.

Familjerehabilitering kan vara en lösning

Sedan början av året har FPA:s familjerehabilitering gett Heljä Halinen och hennes tre döttrar hjälp och resurser att klara av vardagen.

Heljä hade sökt hjälp för barnens specialbehov på många olika håll. Ett av barnen har ADHD och inlärningssvårigheter, ett annat har haft en mångformig utvecklingsstörning och det tredje har särskilda svårigheter i sin språkutveckling. Familjen har haft nära kontakt med läkare, familjearbetare, socialarbetare samt tal- och ergoterapeuter. Besöken i sig har varit en utmaning för ensamförsörjarfamiljen som saknar bil.

– Familjerehabiliteringen för barn (Laku) fick jag höra om av anställda på barnneurologiska. Jag blev genast intresserad, för jag var helt slutkörd. Jag hade sökt hjälp för våra hos familjerådgivningen och skolkuratorn utan framgång, berättar Heljä.

Hela familjen inledde en årslång familjerehabilitering i januari. Den omfattar två intensiva veckoslut i Helsingfors och i övrigt olika terapi- och samtalsbesök i hemkommunen Kotka. Under året kommer det totalt att bli ett trettiotal olika besök.

– Inom familjerehabiliteringen ligger huvudvikten på barnets vardag och familjens samspelsrelationer. Dessutom håller man tätt kontakt med exempelvis skolan och funderar över fritidssysselsättningar och stödåtgärder som kunde vara möjliga och passa för barnet, förklarar barnpsykiater **Sara Vataja**, från Osuuskunta Toivo som producerar tjänsten. Under rehabiliteringen tränar barnen nya handlingsmönster och samspelsfärdigheter med hjälp av aktiviteter och t.ex. bilder, för att tala räcker inte alltid till.

Målgrupp för Laku-rehabiliteringen är barn i åldern 5–12 år som målgrupp.

– Rehabiliteringen kräver att man engagerar sig, men den bidrar till att få ordning på vardagen. Barnen har utvecklats enormt tack vare yrkeskunnig hjälp. Rehabiliteringen betyder mycket också för att jag själv ska orka. I den särskilda gruppen för föräldrar känner man att man inte är ensam med sina problem, konstaterar Heljä.

Stiina Kiiveri

Översättning Gunilla Bergström

ALLT FRÅN EN ENDA LUCKA.

PAIVI KARJALAINEN

Jag gillar mitt nya jobb. Kroppen var tvungen att strejka rejält innan jag insåg att det måste bli en ändring, konstaterar Tuija Varila.

I arbete som passar ryggen

Ryggbesvären krävde att massören Tuija Varila bytte yrke. Den partiella sjukdagpenningen var till hjälp vid omställningen.

Ett diskbräck fördärvade på en gång den aktiva kvinnans arbetsförmåga. Tuija försökte arbeta men blev tvungen att ge upp. Ryggen höll inte och sjukledigheterna gjorde inte saken bättre.

På FPA hörde Tuija om möjligheten till partiell sjukdagpenning. – Eftersom jag hade verkat som företagare var bilden lite oklar till att börja med. Hos FPA benade vi först grundligt ut min situation, och till slut blev det grönt ljus. Tuija Varila började arbeta som mottagningsbiträde på en tandläkarstation, till en början på deltid

och med partiell sjukdagpenning. När arbetet började var Tuija lite orolig för hur ryggen skulle klara av det. I flera veckor hade ryggen gjort så ont att hon inte hade kunnat gå ut ordentligt. – Jag tog mod till mig och började arbeta i alla fall. Arbete gör huvudet gott. När man arbetar tänker man inte hela tiden på hur ont det gör – i motsats till när man sitter hemma.

– Ryggen höll, men jag var utmattad efter varje arbetsdag. Om jag varit sjukskriven hade ryggen fått bestämma takten. I april märkte Tuija att ryggen och funktionsförmågan började bli bättre. Hon hade 18 timmar långa arbetsveckor fram till början av sommaren, då den partiella sjukdagpenningen upphörde. Därefter har arbetstimmarna småningom blivit fler i takt med att konditionen har förbättrats. – Jag gillar mitt nya jobb. Kroppen var tvungen att strejka rejält innan jag insåg att det måste bli en ändring.

Satu Kontiainen

Översättning Gunilla Bergström

Längre partiell sjukdagpenning

Regeringen har föreslagit att den längsta tiden med partiell sjukdagpenning förlängs från 72 till 120 vardagar från och med 2014. Samtidig ska den också kunna utnyttjas av personer som har flera deltidjobb.

Tillgängliga FPA-byråer

I våras undersökte FPA-byråernas tillgänglighet. Den var i allmänhet god men på 40 byråer måste tunga dörrar ändras så de öppnar sig elektroniskt. Dessutom ska gångvägar och parkeringsplatser förbättras. Förbättringarna ska vara klara före utgången av år 2016.

Unga vuxna länge sjuka

Omkring 20 000 finländare är utanför arbetslivet på grund av utdragen sjukdom. Av dem är många unga vuxna.

FPA betalar tidsbundet rehabiliteringsstöd till omkring 8 000 personer under 35 år.

FPA förmedlar handikapptolkar

FPA tar helt och hållet över förmedlingen av tolkning för personer med kommunikationshandikapp från och med 1.1.2014. Tidigare har tjänsterna skötts av tjänsteproducenter på basis av upphandling.

Läs mer på www.fpa.fi/sve-vatu

Pappersrecepten försvinner

Social- och hälsovårdsministeriet förbereder ett lagförslag om övergång till e-recept. Enligt förslaget skulle pappersrecept slopas helt och hållet, kanske redan nästa år.

Elektroniska recept är i bruk i hela offentliga hälsovården.

ARBETE GÖR HUVUDET GOTT.

PERSONLIG FPA-RÅDGIVARE

FPA-rådgivningen är en specialtjänst för kunder vars livssituation och behov t.ex. på grund av sjukdom eller handikapp är så mångskiftande att FPA:s normala service inte räcker till.

■ Av FPA-rådgivaren får man hjälp med att reda ut den totala situationen, att söka FPA-stöd och att fylla i ansökningar. Behovet av personligt stöd bedöms tillsammans med FPA-rådgivaren och med andra sakkunniga (t.ex. hälsovården) om så behövs. Man kommer också tillsammans överens om vilka samarbetspartner som är nödvändiga.

■ FPA-rådgivaren försäkras sig tillsammans med kunden om att kunden och kundens familj i rätt tid får de stöd och tjänster de har rätt till, exempelvis rehabilitering, rehabiliteringspenning för ungdomar, specialvårdspenning, handikappbidrag för personer under 16 år, sjukpenning, sjukpension, vårdbidrag för pensionstagare och läkemedels- och reseersättningar.

■ FPA-rådgivaren sköter förmånsfrågorna så smidigt som möjligt.

Hyresuppgifter för bostöd elektroniskt

FPA får numera en del hyresavtal som behövs för bostadsbidrag elektroniskt av stora hyresvärdar som t.ex. SATO och VVO. De kunder som omfattas av denna tjänst behöver inte själva skicka sitt hyresavtal eller uppgifter om hyresförhöjningar till FPA som bilaga till ansökan. Av dessa hyresvärdar får FPA också uppgifter om invånare som flyttat. Det innebär att FPA kan avbryta utbetalningen av bostadsbidrag och kunden undviker överbetalning som krävs tillbaka.

En komplett lista över hyresvärdar som levererar uppgifterna direkt till FPA finns på www.fpa.fi/boende > Allmänt bostadsbidrag > Ansökan och bilagor.

Hemvårdstöd ska bli flexibelt

Regeringen föreslår att det partiella stödet för hemvård ersätts med flexibelt stöd för barn under tre år från år 2014. Den flexibla vårdpenningen skulle vara 240 euro i månaden om föräldern jobbar 4,5 timmar per dag eller tre dagar i veckan. För föräldrar som jobbar sex timmar per dag eller fyra dagar i veckan skulle vårdpenningen vara 160 euro i månaden.

Båda föräldrarna ska kunna få flexibel vårdpenning under samma tidsperiod.

För barn i första och andra klass hålls vårdpenningen vid 96,41 euro i månaden.

Längre ledigt för papporna

Pappaledigheten förlängdes i början av året till 54 vardagar, dvs. cirka 9 veckor. I familjer för vilka föräldrapenningsperioden börjar 2013 eller där efter kan ledigheten nu tas ut fram till dess att barnet fyller två år. Tidigare var gränsen ett och ett halvt år.

Reformen ska förlänga de familjeledigheter som är öronmärkt för papporna, berättar förmanchef **Suvi Oninen** på FPA.

Pappor tar i snitt ut 24 dagar familjeledigt.

Militärunderstödet är viktigt för Iida Onnela. Den lilla militära dagpenningen går till vardagsutgifterna.

Givakt, handen till musen för!

Militärunderstödet tryggar försörjningen för beväringar och deras anhöriga under tjänstgöringstiden. Rekryt Iida Onnela ansökte om militärunderstöd på webben.

Rekryt Iida Onnela vid stabskompaniet vid Björneborgs brigad i Säkylä har vaknat klockan 5.15. Morgonprogrammet har bestått av bl.a. bäddning och sluten ordning, och Iida tränar nu rätt skjutställning tillsammans med de andra. I början av augusti har hon en knapp månad av beväringstjänsten bakom sig.

– Det har gått riktigt bra. Nu har vi inte handledda morgonsysslor längre, såsom i början. När man hade bara tre minuter på sig måste man välja om man ville sköta toalettbodyren eller borsta tänderna, skrattar hon.

Iida berättar att hon har lärt sig att handla snabbt och agera i grupp. Hon hoppas att hon framöver ska få också ledarutbildning; genom att rycka in ville hon bland annat pröva sina egna gränser.

I det civila studerar Iida till byggnadsingenjör vid en yrkeshögskola. Hon får militärunderstöd med vilket hon kan betala hyran för sin studentbostad. Den lilla militära dagpenningen går snabbt åt till vardagsutgifterna.

Man kan söka militärunderstöd via e-tjänsten på FPA:s webbplats.

– Att ansöka om stödet med hjälp av bankkoder gick lätt och snabbt. Tidigare har jag också ansökt om studiepenning via FPA:s webbplats. Därför behövde jag inte ens bifoga något hyreskontrakt den här gången.

MILITÄRUNDERSTÖDET – MÅNGA OLIKA DELAR

■ **Beväringar** och civiltjänstgörare kan ansöka om bostadsunderstöd och bidrag för räntor på studielån i form av militärunderstöd.

■ Dessutom kan vämppliktiga egen familj (t.ex. hustru och gemensamma barn) ansöka om grundunderstöd, bostadsunderstöd, särskilt understöd och underhållsbidrag.

■ För den som bor ensam täcker bostadsunderstödet skäliga hyresutgifter och för den som är sambo hälften av hyresutgifterna. Villkoret för att den som bor ensam ska få understöd är att hyresförhållandet har ingåtts minst tre månader före beväringstjänstens början.

Beväringar och civiltjänstgörare kan också ansöka om till exempel bidrag för räntor på studielån. Iida har inget studielån utan har finansierat studierna genom sommararbete.

Militärunderstödet kan beviljas från början av den månad när ansökan lämnas in.

– För att få understödet från första början ska de som rycker in till exempel i januari ansöka om understödet senast inom januari månad, påminner förmanchef Heli Kauhanen på FPA.

– Den som vill kan visserligen lämna in ansökan 1–2 månader innan, tipsar Kauhanen.

■ Grundunderstödet ska trygga försörjningen för familjen och eventuella gemensamma barn under tjänstgöringen. Understödsbeloppet beror på nettoinkomsterna och utgifterna under beväringstjänsten.

■ Särskilt understöd kan beviljas enligt prövning för olika utgifter av engångsnatur, till exempel för anskaffning av en barnvagn.

■ Ett barn med rätt till underhållsbidrag kan få mostavarande summa i form av militärunderstöd om den vämppliktiga inte själv klarar av att betala under tjänstgöringstiden.

■ Läs mer www.fpa.fi/varmppliktig

Hon beklagar att den förkortade tjänstgöringstiden tar på många beväringars plånbok.

– Nu hemförlövas en del beväringar i slutet av juni och inte i början av juli, såsom förr. Militärunderstödet betalas ut fram till hemförlövningsmånadens slut. Därför gäller det att hitta hyrespengarna för juli månad någon annanstans.

I intervjuande stund är det ännu osäkert hur länge Iida kommer att tjänstgöra.

– Men jag fortsätter tiden ut. Det är säkert, försäkrar Iida Onnela.

Matti Välimäki

Översättning: Kurt Kavander

Låt orken bestämma arbetet!

Veli Karvinen sköter sitt humör genom att cykla. Han vill också räta ut kurvorna i fråga om hur arbete och sjukpension passas ihop.

När Veli Karvinen, 51, från Joensuu, var fyrtio insjuknade han officiellt i manodepressiv sjukdom. Symptomen började som biprodukter av lågkonjunkturen och arbetslösheten i början av 1990-talet. Livet gick upp och ner mellan depressiva dalar och maniska höjder.

Det blev skilsmässa. Veli gömde sig i en stuga i ödemarken. Ensamheten var rena giftet. Psykiatrisk vård fick han många gånger. När den avgörande sjukhusresan gjordes hängde räddningen på ett hår.

– Det var ett uppvaknande. Utan den offentliga hälsovården hade jag inte varit här för att ge den här intervjun.

Veli jobbade - han är utbildad merkonom och kock m.m. - tills han för sex år sedan blev sjukpensionerad direkt.

– När man är arbetsförmögen har man som huvudsakligt arbete att ta hand om sig själv. Men också lite förvärvsarbete, som tillåter att man arbetar enligt ork, är rehabiliterande. Det ger dagen rytm och man får känna att man är med i samhället, understryker Veli.

– Man borde satsa på stimulans. Vi arbetsförmögna utgör nog den största grupp människor som i framtiden kommer att belasta hälsocentralerna. Exempelvis FPA-ersättning för motions- och kultur-sedlar skulle förhindra att många låginkomsttagare marginaliseras.

Tack vare daglig motion och sina vänner blir Veli piggare. Det nyaste intresset är körsång.

– Men varje morgon måste jag höra efter med mig själv, och när så behövs rätta till något. Jag vill ha ett arbete och rak i ryggen tjäna en liten hacka.

Veli får arbetspension och folkpension samt bostadsbidrag. Han gillar inte att de som får arbetspension behandlas ojämnt i fråga om hur förvärvsinkomster påverkar pensionen.

– Den som under sin arbetskarriär har tjänat så mycket att han eller hon får enbart arbetspension och inget bostadsbidrag kan direkt ha inkomster åtminstone upp till FPA:s inkomstgräns. Sådana som jag som har tjänat in mindre arbetspension och får bostadsbidrag blir lätt tvungna att först arbeta in bostadsbidragsandelen, om den skärs bort. För att det ska löna sig att arbeta möter man i många fall

ett för stort antal arbetstimmar och svårigheter att orka, resonerar Veli.

Veli drömmer om att få ett yrke som idrottsmassör. Då skulle han kunna ta korttidsuppdrag enligt vad han orkar. Men hur ska inkomsterna avpassas till pensionen?

Planerare Heidi Heikura på FPA:s hälsoavdelning svarar att som arbetsinkomst för en företagare beaktas arbetsinkomsten enligt lagen om pension för företagare (FöPL).

– Om arbetsinkomsten överstiger FPA:s inkomstgräns eller arbetspensionens personliga inkomstgräns lämnas sjukpensionen vilande på samma sätt som för löntagare. Om verksamheten inte uppfyller villkoren för företagarsförsäkring, beaktar FPA det lönebelopp som företagaren lyft från sitt företag. Bostadsbidraget betalas fortsättningsvis ut medan pensionen är vilande, förutsatt att vill-

koren för att man ska få bidraget uppfylls.

Med stöd av lagen om främjande av sjukpensionärens återgång i arbete kan en sjukpensionär prova på att arbeta utan att vara rädd för att rätten till pension ska gå förlorad. Pensionen kan hållas vilande oavbrutet i två år. Under den tiden kan personen återgå till pension utan att arbetsförmågan kontrolleras.

– Arbete ger livet innehåll och förhindrar fattigdom genom att arbetspensionen blir större när man får ålderspension. Det vinner också samhället på, säger Heikura.

Lagen om främjande av sjukpensionärens återgång i arbete torde fortsätta till år 2016.

– Just nu funderar man på hur delinvaldpension ska fås med i folkpensionssystemet, upplyser Heikura.

Päivi Späre

Översättning Gunilla Bergs

HARRI MÄENPÄ

Morgonlänken smörjer kroppen: – Arbete enligt ork skulle ge dagen rytm, tycker Veli Karvinen.

PENSIONEN KAN LÄMNAS VILANDE

■ Den som får pension från FPA kan tjäna högst 733,80 euro i månaden. Om inkomstgränsen överskrids lämnas pensionen vilande för minst tre månader och högst två år. Också pensionsanstalten kan lämna pensionen vilande.

■ Den som får arbetspension kan alltid tjäna högst 733,80 euro i månaden. Den personliga inkomstgränsen kan också vara högre. För att man ska få full sjukpension är den övre gränsen för arbetsinkomster 40 procent av den stabiliserade genomsnittliga inkomsten för tiden före pensioneringen, för delinvaldpension är gränsen 60 procent.

■ Om inkomstgränsen 733,80 euro överskrids för den som får folkpension och arbetspension lämnas folkpensionen vilande. Uttalningen av arbetspension fortsätter i alla fall om för arbetspensionen tillämpas en högre personlig inkomstgräns och denna gräns inte överskrids. Folkpensionen och arbetspensionen kan lämnas vilande från olika tidpunkter.

■ Om den som lämnat sin pension vilande har inkomster som inte längre överskrider de månadsvisa inkomstgränserna eller om arbetet helt upphör, börjar pensionen efter meddelande från kunden åter betalas ut

Folkpensioner utbetalas den 7 dagen

Från och med oktober utbetalas folkpensionerna, fronttilläggen och extra fronttilläggen samma dag till alla. Den nya utbetalningsdagen är den 7 dagen i månaden.

Tidigare har utbetalningsdagarna bestämts utifrån begynnelsebokstaven i mottagarens efternamn.

FPA råder folkpensionstagarna att kontrollera datumerna för sina direktdebiteringar, e-fakturor och direktbetalningar. På grund av ändringen kan kunderna vara tvungna att bl.a. ändra debiteringsdatum för en del räkningar.

Ändringen berör cirka 660 pensionstagare och gäller endast FPA-pensioner, dvs. inte andra FPA-stöd eller arbetspensioner.

Medelpensionen 1 486 euro/mån

I fjol var den genomsnittliga totalpensionen 1 486 euro i månaden. Totalpensionen var i snitt 1 690 euro för män, 1 320 euro för kvinnor, vilket dels är en följd av löneskillnaderna och dels av att kvinnor oftare har arbetat en kortare tid än män.

Totalpensionssiffrorna gäller pensionärer som bor i Finland och får arbetspension eller folkpension. Här ingår inte pensionstagare som får deltidspension eller enbart familjepension. År 2012 lyfte närmare 1,4 miljoner pensionärer i Finland. Av dem bodde 63 000 utomlands.

Mest bidrag för ensamstående

Bostadsbidrag för pensionstagare betalas i 90 procent av fallen till pensionstagare som bor ensamma.

I slutet av i fjol fick 184 200 enpersonershushåll bostadsbidrag för pensionstagare från FPA.

Samtidigt fick 180 700 hushåll allmänt bostadsbidrag, vilket är rekordantal under 2000-talet. Ökningen har varit störst bland ensamstående och hela 18 procent är under 25 år.

Stöd för olika livssituationer

Du får närmare information om FPA:s förmåner på www.fpa.fi och i broschyrerna.

Hälsan

Broschyrer Hälsa och rehabilitering, Flytta till Finland eller utomlands.

☎ Servicenummer

Sjuk 020 692 224
Rehabilitering 020 692 225
FPA- och EU-kortet 020 692 223
Handikappförmåner 020 692 231

FPA-kortet och EU-kortet

■ Alla som har rätt till social trygghet i Finland får ett FPA-kort. Du behöver kortet bl.a. på apotek och läkarmottagningar för att få FPA-ersättning avdragen direkt från medicinpriset eller läkaravodet. Om du inte får ersättningen genast kan du ansöka om den inom 6 månader.

■ När du flyttar till Finland ska du anmäla dig till FPA-byrån och ansöka om rätt till social trygghet i Finland.

■ Om du har ett FPA-kort kan du också beställa ett europeiskt sjukvårdskort. Kortet kan du behöva om du insjuknar under tillfällig vistelse i ett annat EU- och EES-land och i Schweiz. Med kortet får du medicinskt nödvändig sjukvård på samma villkor som vistelselandets egen befolkning. Kortet är giltigt 2 år i taget. Det ersätter inte FPA-kortet som endast gäller i Finland. Läs mer om hur och var du får vård i olika länder på adressen www.fpa.fi/sjukutomlands.

Sjukvårdsersättningar

■ FPA ersätter en del av privatläkaravodena samt en del av kostnaderna för undersökningar och behandlingar.

■ Ersättningsbeloppen finns på www.fpa.fi/taxa (på finska).

Tandvårdsersättningar

■ FPA ersätter en del av dina privatvårdskostnader enligt en särskild taxa. Ofta får du ersättningen direkt på mottagningen. Tandgranskningar ersätts endast en gång per år.

■ Om din tandläkare ordinarer vård hos munhygienist får du arvodet ersatt enligt en särskild munhygienistaxa.

■ FPA ersätter inte tandtekniskt arbete eller protetiska åtgärder.

■ Veteraner som har veteran-

ANNIKA SÖDERBLOM

Flera språk på FPA

I somras jobbade **Zeinab Ahmed** som språkkunnig praktikanter på FPA:s byrå i Östra centrum i Helsingfors. Hennes modersmål är somali. Byrån hade också praktikanter som talade ryska, kurdiska och farsi.

De arbetade som tolkar men gav också självständigt råd till kunderna.

Behovet av FPA-betjäning på främmande språk växer hela tiden. Till exempel på byrån i Östra centrum talar cirka hälften av kunderna något annat språk än finska eller svenska.

FPA ser för närvarande över hur betjäningen på främmande språk kunde ordnas ändamålsenligt.

Tjänsten Infobanken.fi berättar på 15 olika språk om den sociala tryggheten och det finländska samhället.

Milla Ikonen

Översättning: Kurt Kavander

tecken eller minörjarintyg får högre ersättningar. Endast veteraner får ersättning för kostnaderna för protetiska åtgärder.

■ www.fpa.fi/taxa (på finska).

Läkemedelsersättningar

■ FPA ersätter en del av dina kostnader för läkemedel som ordinerats för behandling av sjukdom. Ersättningen är 35 %, 65 % eller 100 % av referenspriset (då läkemedlet hör till en referensprisgrupp) eller läkemedlets pris. I 100 % -gruppen betalas du alltid minst en självrisk på 3 euro per läkemedel och köp. Vanligen får du ersättningen redan på apoteket då du visar upp ditt FPA-kort.

■ Om dina läkemedelsutgifter med beaktande av referenspriser är 2013 överstiger 670 euro har

du rätt till tilläggsersättning. Då du väljer läkemedel som inte kostar mer än referenspriset betalar du resten av året endast 1,50 e/preparat. Om du väljer dyrare läkemedel måste du själv betala skillnaden mellan försäljnings- och referenspriset.

■ Om dina kostnader har nått årssjälvriskgränsen får du hem ett brev med ett "Meddelande för apoteket". Det ska du ha med dig när du köper läkemedel resten av din sjukdagpenning. Deltidsarbetet får inte riskera din hälsa eller tillfrisknandet.

Du måste vara sjukskriven på heltid och ha avtalat med din arbetsgivare att du på viss tid minskar din arbetstid 40-60 %.

Om du får heltidslön trots deltidarbete betalar FPA dagpenningen till arbetsgivaren. Ansök-

ningstiden är 2 månader.

ningstiden är 2 månader.

ningstiden är 2 månader.

ningstiden är 2 månader.

Sjukdagpenning

■ Om du är 16-67 år och oförmögen att sköta ditt arbete på grund av sjukdom kan du få sjukdagpenning när du varit sjukskriven insjukningsdagen och 9 därpå följande vardagar. Om du får lön för sjuktiden betalar FPA dagpenningen till din arbetsgivare. Dagpenningen är skattepliktig inkomst.

■ Företagare med FöPL- eller LFöPL-försäkring får sjukdagpenning redan då arbetsoförmågan pågått 3 vardagar efter insjukningsdagen. Dagpenningen beräknas då enligt den i beskattningsfastställda inkomst som varit som grund för FöPL- eller LFöPL-försäkringen.

■ Arbetslösa kan få en sjukdagpenning som är minst lika stor som arbetslöshetsersättningen.

■ Om du har små eller inga inkomster kan du efter 55 dagars arbetsförmåga i en följd få en minimidagpenning på 23,77 e/ vardag.

■ Ansökningstiden för sjukdagpenning är 2 månader.

Partiell sjukdagpenning

■ Du kan börja få partiell sjukdagpenning direkt efter sjukdagpenningens självrisktid. Den partiella sjukdagpenningen är hälften av din sjukdagpenning. Deltidsarbetet får inte riskera din hälsa eller tillfrisknandet.

Du måste vara sjukskriven på heltid och ha avtalat med din arbetsgivare att du på viss tid minskar din arbetstid 40-60 %.

Om du får heltidslön trots deltidarbete betalar FPA dagpenningen till arbetsgivaren. Ansök-

ningstiden är 2 månader.

Rehabilitering

■ FPA har lagstadgad skyldighet att ordna rehabiliterande psykoterapi, yrkesinriktad rehabilitering för funktionshindrade samt medicinsk rehabilitering för under 65-åringar med grava handikapp.

■ Enligt prövning beviljar FPA yrkesinriktad och medicinsk rehabilitering med medel som riks-dagen beviljar skilt för varje år. Här ingår även familjerehabilitering för barn.

■ FPA:s kurser finns på adressen www.fpa.fi/sokrehabkurs.

Rehabilitering för ungdomar

■ För att undvika att 16-19-åriga ungdomar med funktionshinder direkt blir sjukpensionerade hänvisas de i första hand till aktiv yrkesinriktad rehabilitering eller utbildning. Under den aktiva rehabiliteringen får de en rehabiliteringspenning som är minst 23,77 e/ vardag. Under mellanperioderna är rehabiliteringspenningen 20 % lägre.

Rehabiliteringspenning

■ Rehabiliteringspenningen är avsedd för 16-67-åringar som deltar i heldagsrehabilitering för att kunna stanna, komma in i eller återvända till arbetslivet. Rehabiliteringen kan ordnas av bl.a. FPA, hälsovården eller företagshälsovården. Även läroavtalsutbildning kan berättiga till rehabiliteringspenning.

■ Rehabiliteringspenningen motsvarar sjukdagpenningen.

■ Om klienten efter rehabiliteringen deltar i arbetsträning eller utför arbete med kännbart lägre lön än vanligt kan FPA enligt prövning bevilja rehabiliteringsstöd 9 e/dag.

Handikapp- och vårdbidrag

■ Du kan börja få partiell sjukdagpenning direkt efter sjukdagpenningens självrisktid. Den partiella sjukdagpenningen är hälften av din sjukdagpenning. Deltidsarbetet får inte riskera din hälsa eller tillfrisknandet.

inte får sjuk- eller ålderspension. Bidraget är en ekonomisk ersättning för anskaffning av vård, hjälp eller tjänster eller för att ersätta särskilda kostnader som handikappet orsakar.

■ Handikappbidragets grundbelopp är 92,31 e/mån, det förhöjda handikappbidraget är 215,40 e/mån och det högsta bidraget 417,68 e/mån. Det är skattefritt.

■ Vårdbidraget är avsett för pensionstagare som p.g.a. sjukdom eller handikapp har nedsatt funktionsförmåga i minst 1 år. Man måste bo i Finland och dessutom ha sjuk- eller invalidpension, ålderspension. Det lägsta bidraget är 61,83 e, det förhöjda 153,91 e och specialvårdbidraget är 325,46 e mån.

■ Veteraner som får både fronttillägg och vårdbidrag till högsta belopp får ett skattefritt veterantillägg på 104,42 e.

Tolkning

■ FPA kan bevilja personer med hörsel-, syn- och hörsel- eller talskada rätt till olika tolknings-tjänster. Tolkning beviljas för arbete, studier, utträttande av ärenden och rekreation.

■ www.fpa.fi/sve-vatu.

Kostersättning vid celiaki

■ Om du har celiaki och är över 16 år kan du ha rätt till en kostersättning på 21 e/mån.

Stöd till företagshälsovården

■ Arbetsgivare och företagare får ungefär hälften av sina kostnader för företagshälsovård ersatta av FPA. För förebyggande verksamhet är ersättningen 60%. Arbetsgivare och företagare kan frivilligt även erbjuda sina anställda sjukvårdstjänster som företagshälsovård.

■ www.fpa.fi/arbetsgivare.

Hem&Familj

Broschyrer Hem och familj, Pension, Flytta till Finland eller utomlands.

☎ Servicenummer

Flyttning till/från Finland 020 692 227
Bostadsbidrag 020 692 221
Familjeförmåner 020 692 226
Värnplikliga 020 692 220

Flyttning till eller från Finland

■ Om du flyttar utomlands eller återflyttat till Finland ska du meddela flyttningen både till magistraten och FPA.

■ Om du flyttar utomlands för kortare tid än ett år tillhör du i

allmänhet fortfarande den finländska sociala tryggheten. Om du flyttar för längre tid upphör vanligen din sociala trygghet i Finland.

■ I EU, EES-länder och i Schweiz är det vanligen arbetslandet som avgör varifrån man får sin sociala trygghet.

■ Om du flyttar till Finland för att stanna kan du börja tillhöra den finländska sociala tryggheten från och med flyttningen. Du kan anses ha flyttat permanent om du är återflyttare eller om du i minst två år arbetar eller lever i äktenskap med en person som är fast bosatt i Finland.

■ Kortare än två års bosättning i Finland berättigar i allmänhet inte till den sociala tryggheten, men undantag gäller t.ex. utsända arbetstagare, tjänstemän, studerande och familjemedlemmar.

■ Särskilda regler gäller även personer som flyttar inom Norden eller mellan länder som slutligen sociala trygghetsavtal.

■ www.fpa.fi/flyttning

Bostadsbidrag

■ Om du har låga inkomster kan du få bostadsbidrag för dina boendeutgifter.

■ Allmänt bostadsbidrag är för hushåll med små inkomster. Statsrådet fastställer varje år självriskgränserna enligt familjestorlek, hemort och inkomster.

■ Bostadsbidrag för pensionsstagare kan beviljas personer som fyllt 65 år men också yngre sjuk-, invalid-, arbets-, familje- eller garantipensionstagare. Bidraget kan mot fullmakt betalas direkt till hyresvärd.

■ Om du har deltidspension, tidigare lagd ålderspension eller tjänstgöring före 65 år kan du få allmänt bostadsbidrag.

■ Studerande kan få bostadstillägg (se studiestöd).

■ Värnplikliga kan få bostadsunderstöd som militärunderstöd.

Militärunderstöd

■ Militärunderstödet tryggar familjens utkomst under militär- eller civiltjänstgöringen. Den värnplikliga kan själv få bostadsunderstöd samt räntebidrag för studielån som förfaller under tjänstgöringen. Som anhöriga i familjen betraktas den värnplikligas maka, make eller sambo och gemensamma barn.

■ Militärunderstödet grundunderstöd motsvarar full folkpension (630,02 e/mån). Barn höjer grundunderstödet. Familjens disponibla inkomster efter skatt sänker stödet.

■ Bostadsunderstöd ersätter även sådana boendeutgifter för vilka bostadsbidrag inte beviljas.

■ Särskilt understöd kan beviljas

t.ex. för utgifter för utrustning till barnen och barnets underhållsutgifter som den värnplikliga annars borde betala under tjänstgöringstiden.

Moderskapsunderstöd

■ Familjen får välja mellan en moderskapsförpackning med babykläder och barnavårdsprodukter och 140 euro skattefritt. Även adoptivföräldrar har rätt till moderskapsunderstöd.

Adoptionsbidrag

■ Adoptivföräldrar som adopterar barn under 18 år via en internationell adoptionstjänst kan få ett skattefritt adoptionsbidrag som engångsersättning. Bidragsbeloppet är beroende av barnets hemland.

Föräldradagpenningarna

■ Mammor och pappor har rätt till föräldradagpenning utan att deras anställningsförhållanden bryts. Under familjeledigheterna betalar FPA föräldradagpenningar. De är särskild moderskapspenning, moderskapspenning, faderskapspenning och föräldradagpenning.

■ Föräldradagpenningarna beräknas vanligen utifrån de i beskattningen fastslagna inkomsterna (år 2013 inkomsterna från 2011). Föräldradagpenningen är minst 23,77 euro/dag. Arbetslösa kan få en dagpenning lika stor som arbetslöshetsersättningen och studerande en dagpenning minst lika stor som studiestödet.

■ För familjer som inlett sin föräldradagpenningperiod år 2012 gäller pappaledighet med pappamånad. För familjer som inleder dagpenningperioden år 2013 eller senare är pappaledigheten 54 vardagar. Härav pappan kan ta 1-18 vardagar under moderskaps- och föräldradagpenningperioden. Läs mer på fpa.fi/foralder.

■ En kvinna i registrerat parförhållande kan få en dagpenningperiod motsvarande faderskapspenningarna.

■ Adoptivföräldrar får faderskaps- och föräldradagpenning om adoptivbarnet är under 7 år då det tas i vård. Adoptivföräldrar får föräldradagpenning för högst 200 vardagar (ca 9 månader).

■ Om båda föräldrarna arbetar på heltid och kan ta hand om sitt barn olika tider, kan båda få partiell föräldradagpenning, som är hälften av den vanliga föräldradagpenningen.

■ Barn som bor i Finland får månatligen ett skattefritt barnbidrag från FPA tills de fyller 17 år.

■ Barnbidraget är 104,19 e/mån

■ För det äldsta barnet, för det andra 115,13 e, för det tredje 146,91 e, för det fjärde 168,27 e och för det femte samt varje därpå följande barn 189,63 euro/barn. Ensamförsörjare får ett tillägg på 48,55 e/månaden.

■ På Åland beslutar landskapsstyrelsen om barnbidragen. Där är motsvarande belopp 110, 143, 185 och 214 och 259 euro i månaden. Det åländska ensamförsörjartillägget är 50 euro.

■ De närmast följande utbetalningsdagarna är 25.10, 26.11, 20.12, 24.1, 26.2 och 26.3.

■ Efter föräldradagpenningen beräknas enligt inkomsten på samma sätt som sjukdagpenning. Föräldrar som har låga eller inga inkomster kan få 23,77 e/ vardag. Arbetslösa och studerande får en dagpenning som är minst lika stor som den föregående arbetslöshetsersättningen eller studiestödet.

■ Studiestödet består av studiepenning, bostadstillägg och statsborgern för studielån samt räntebidrag. Studiepenning kan beviljas studerande som fyllt 17 år, bostadstillägg till studerande som inte har egna barn och som bor på hyra eller studerar utomlands. Dessutom kan FPA bevilja statsborgern för studielån. Efter examen kan FPA bevilja räntebidrag till länet.

■ Om du är under 20 år och yrkes- eller gymnasistuderande utan egen familj, är din studiepenning beroende av dina föräldrars inkomster, som kan uteläsa eller sänka, men också höja din studiepenning.

■ Studiepenningen är 38-298 e/mån. Den är beskattningsbar inkomst. Beloppet är beroende av dina studier, din ålder, boendeform, familjeförhållandena och dina inkomster.

■ Bostadstillägg är högst 80 % av hyran upp till 252 euro. Högre hyra beaktas inte. Bostadstillägg är 26,90-201,60 e/mån. Om du hyr bostaden av dina föräldrar får du högst 58,87 e/mån i bostadstillägg. Dina egna inkomster

■ Studiestödet består av studiepenning, bostadstillägg och statsborgern för studielån samt räntebidrag. Studiepenning kan beviljas studerande som fyllt 17 år, bostadstillägg till studerande som inte har egna barn och som bor på hyra eller studerar utomlands. Dessutom kan FPA bevilja statsborgern för studielån. Efter examen kan FPA bevilja räntebidrag till länet.

■ Om du är under 20 år och yrkes- eller gymnasistuderande utan egen familj, är din studiepenning beroende av dina föräldrars inkomster, som kan uteläsa eller sänka, men också höja din studiepenning.

■ Studiepenningen är 38-298 e/mån. Den är beskattningsbar inkomst. Beloppet är beroende av dina studier, din ålder, boendeform, familjeförhållandena och dina inkomster.

■ Bostadstillägg är högst 80 % av hyran upp till 252 euro. Högre hyra beaktas inte. Bostadstillägg är 26,90-201,60 e/mån. Om du hyr bostaden av dina föräldrar får du högst 58,87 e/mån i bostadstillägg. Dina egna inkomster

■ Studiestödet består av studiepenning, bostadstillägg och statsborgern för studielån samt räntebidrag. Studiepenning kan beviljas studerande som fyllt 17 år, bostadstillägg till studerande som inte har egna barn och som bor på hyra eller studerar utomlands. Dessutom kan FPA bevilja statsborgern för studielån. Efter examen kan FPA bevilja räntebidrag till länet.

■ Om du är under 20 år och yrkes- eller gymnasistuderande utan egen familj, är din studiepenning beroende av dina föräldrars inkomster, som kan uteläsa eller sänka, men också höja din studiepenning.

■ Studiepenningen är 38-298 e/mån. Den är beskattningsbar inkomst. Beloppet är beroende av dina studier, din ålder, boendeform, familjeförhållandena och dina inkomster.

■ Bostadstillägg är högst 80 % av hyran upp till 252 euro. Högre hyra beaktas inte. Bostadstillägg är 26,90-201,60 e/mån. Om du hyr bostaden av dina föräldrar får du högst 58,87 e/mån i bostadstillägg. Dina egna inkomster

■ Studiestödet består av studiepenning, bostadstillägg och statsborgern för studielån samt räntebidrag. Studiepenning kan beviljas studerande som fyllt 17 år, bostadstillägg till studerande som inte har egna barn och som bor på hyra eller studerar utomlands. Dessutom kan FPA bevilja statsborgern för studielån. Efter examen kan FPA bevilja räntebidrag till länet.

■ Om du är under 20 år och yrkes- eller gymnasistuderande utan egen familj, är din studiepenning beroende av dina föräldrars inkomster, som kan uteläsa eller sänka, men också höja din studiepenning.

■ Studiepenningen är 38-298 e/mån. Den är beskattningsbar inkomst. Beloppet är beroende av dina studier, din ålder, boendeform, familjeförhållandena och dina inkomster.

■ Bostadstillägg är högst 80 % av hyran upp till 252 euro. Högre hyra beaktas inte. Bostadstillägg är 26,90-201,60 e/mån. Om du hyr bostaden av dina föräldrar får du högst 58,87 e/mån i bostadstillägg. Dina egna inkomster

faderskapet inte är fastställt samt för adoptivbarn, som en förälder adopterat ensam.

■ Stödet är 151,85 e/mån/barn.

Specialvårdspenning

■ Föräldrar som deltar i sjukvården eller rehabiliteringen av sitt under 16-åriga barn kan få specialvårdspenning som ersättning för utebliven inkomst då barnet är på sjukhus eller poliklinik eller jartillägget är 50 euro.

■ De närmast följande utbetalningsdagarna är 25.10, 26.11, 20.12, 24.1, 26.2 och 26.3.

Stöd för barnavården

■ Efter föräldradagpenningen beräknas enligt inkomsten på samma sätt som sjukdagpenning. Föräldrar som har låga eller inga inkomster kan få 23,77 e/ vardag. Arbetslösa och studerande får en dagpenning som är minst lika stor som den föregående arbetslöshetsersättningen eller studiestödet.

Studier&jobb

Broschyrerna Studier, Arbetslöshet

☎ Servicenummer

Studerande 020 692 229
Utän arbete 020 692 230
Flyttning till/från Finland 020 692 227

Studiestöd

■ Studiestödet består av studiepenning, bostadstillägg och statsborgern för studielån samt räntebidrag. Studiepenning kan beviljas studerande som fyllt 17 år, bostadstillägg till studerande som inte har egna barn och som bor på hyra eller studerar utomlands. Dessutom kan FPA bevilja statsborgern för studielån. Efter examen kan FPA bevilja räntebidrag till länet.

■ Om du är under 20 år och yrkes- eller gymnasistuderande utan egen familj, är din studiepenning beroende av dina föräldrars inkomster, som kan uteläsa eller sänka, men också höja din studiepenning.

■ Studiepenningen är 38-298 e/mån. Den är beskattningsbar inkomst. Beloppet är beroende av dina studier, din ålder, boendeform, familjeförhållandena och dina inkomster.

■ Bostadstillägg är högst 80 % av hyran upp till 252 euro. Högre hyra beaktas inte. Bostadstillägg är 26,90-201,60 e/mån. Om du hyr bostaden av dina föräldrar får du högst 58,87 e/mån i bostadstillägg. Dina egna inkomster

■ Studiestödet består av studiepenning, bostadstillägg och statsborgern för studielån samt räntebidrag. Studiepenning kan beviljas studerande som fyllt 17 år, bostadstillägg till studerande som inte har egna barn och som bor på hyra eller studerar utomlands. Dessutom kan FPA bevilja statsborgern för studielån. Efter examen kan FPA bevilja räntebidrag till länet.

■ Om du är under 20 år och yrkes- eller gymnasistuderande utan egen familj, är din studiepenning beroende av dina föräldrars inkomster, som kan uteläsa eller sänka, men också höja din studiepenning.

■ Studiepenningen är 38-298 e/mån. Den är beskattningsbar inkomst. Beloppet är beroende av dina studier, din ålder, boendeform, familjeförhållandena och dina inkomster.

kan påverka bostadstillägget. Om du är under 18 år och studerar på andra stadiet kan dina föräldrars inkomster påverka bostadstillägget. Om du har egna barn kan du få allmänt bostadsbidrag.

■ Tumregeln är att du får förtjåna 660 e/mån de månader du tar ut studiestöd och 1 970 e/mån under de månader som du inte lyfter studiestöd. Du ska själv hålla reda på att stödet och inkomsterna är i balans. Du får hjälp med räknaren på www.fpa.fi/berakningar. På e-tjänsten www.fpa.fi/etjanst ser du dina studiestödsuppgifter och där kan du också annullera och återbeta la studiestöd. Om du lyft för mycket studiestöd, kan du återbeta la det utan påföljder före utgången av maj följande år.

■ Om du har låga inkomster när du är utexaminerad kan du få räntebidrag för studielånet i 5 halvårsperioder.
■ Åland har ett eget studiestödssystem.

Skolresestöd

■ Du kan få skolresestöd när du studerar på heltid vid gymnasium eller yrkesskola och avståndet mellan din bostad och skolan är minst 10 kilometer. Dina kostnader för skolresan ska överstiga 54 e/mån. Du betalar alltid själv minst 43 e/mån.

Alterneringsledig med ersättning

■ När du varit i arbetslivet i minst 10 år varav minst ett år hos din nuvarande arbetsgivare kan du ta alterneringsledigt, om din arbetsgivare går med på det. För att du ska få alterneringsersättning måste nämligen din arbetsgivare förbinda sig att via arbetsförmedlingen anställa en arbetslös person för den tid som du är ledig.

■ Alterneringsledigheten är alltid minst 90 och högst 359 kalenderdagar.

■ Alterneringsersättningen är 70 % eller 80 % av arbetslöshetsdagpenningen (utan barnstillägg). Om du hör till en arbetslöshetskassa ansöker du om alterneringsersättningen hos din kassa, övriga ansöker om ersättningen hos FPA.

Grundtrygghet för arbetslösa

■ Om du är arbetslös, 17-64 år och inte får inkomstrelaterad dagpenning från en arbetslöshetskassa, kan du från FPA få grunddagpenning för högst 500 dagar eller arbetsmarknadsstöd (om du inte uppfyller arbetsvillkoret eller om du redan fått dagpenning från arbetslöshetskassan eller FPA den längsta möjliga tiden).

Fick sitt drömjobb

Under sin studietid bodde **Virve Koskiniemi**, servicechef på FPA-byrån i Seinäjoki, i Jyväskylä. Virve passerade ofta FPA-byrån, som låg mitt i stadens centrum.

– Jag funderade allsomoftast över vad FPA riktigt arbetar med. Så uppkom drömmen om att få jobba på FPA, minns Virve.

Virve var anställd hos en annan arbetsgivare år 1990 när en lämplig plats på FPA lediganslogs.

Nu – över 20 år senare – jobbar Virve som chef för bostadsbidragsteamet, som handlägger bostadsbidragsansökningarna från de kunder som bor inom Södra Österbottens och Åbo försäkringsdistrikt. Cirka hälften av Virves arbetstid går åt till att handlägga ansökningar och den andra hälften till att sköta chefsysslor. Som chef planerar hon arbetet, ansvarar för att det löper smidigt och arbetar för att de uppställda målen fylls.

– FPA-arbetet är mycket målinriktat. Jag vet exakt vad som förväntas av mig och vårt team.

– Man kunde säga att man inte kommer lätt undan på FPA, eftersom arbetet förändras hela tiden. Lagarna ändras regelbundet och tjänsterna och organisationen utvecklas jämt och ständigt. Å andra sidan upplever jag det som att jag verkligen befinner mig i händelsernas centrum. I det här arbetet får man också en bra överblick över samhället som helhet.

– Jag var så lycklig över att drömmen om att få jobba på FPA gick i uppfyllelse. Och jag har varit lika nöjd i alla dessa år. Arbetet är mångsidigt och känns både värdefullt och meningsfullt. Jag har trevliga arbetskamrater och trivs bra i mitt team.

Satu Kontiainen

Översättning: Kurt Kavander

Är du intresserad av FPA som arbetsplats? Gå in på adressen www.fpa.fi/rekrytering

■ Grunddagpenningen, utbildningsstödet och arbetsmarknadsstödet är skattepliktiga och som högst 32,46 e/dag. Barnförhöjningen är för ett barn 5,24 e, för två 7,69 e och för tre eller flera barn 9,92 e/dag. Du kan söka arbetslöshetstrygghet när du har anmält dig till arbetsförmedlingen (TE-byrån) som arbetslös arbetssökande.

■ FPA kan också bevilja jämkad arbetslöshetstrygghet till arbets-

sökande som arbetar på deltid eller sporadiskt.
■ Arbetslösa kan också få arbetslöshetsersättning då de deltar i utbildning på eget initiativ.
■ På Åland sköter arbetsförmedlingen arbetslöshetsstöden.

Tillägg för arbetslösa

■ Om du är arbetslös och deltar i sysselsättningsfrämjande verksamhet kan du få en kostnadsersättning på 9 e eller 18 e/

dag.

■ På olika grunder kan du även få ett tillägg för sysselsättningsplan eller en förhöjningsdel till grunddagpenningen vars fulla belopp är 4,75 e/dag. Du får inte båda samtidigt. Även permitterade och vistidsanställda omfattas av omställningsskydd.

Resestöd

■ Om du har rätt till arbetsmarknadsstöd och får ett arbete utanför din pendlingsregion kan du utöver din lön i 2-4 månader få ett resestöd för att kunna inleda arbetet. Resestödet motsvarar arbetsmarknadsstödet och förutsätter att ditt arbete pågår i minst 2 månader.

Arbets- och näringsbyrån kan också bevilja ett behovsprövat rörlighetsunderstöd.

Integrationsstöd

■ Invandrare och flyktingar kan få integrationsstöd som motsvarar arbetsmarknadsstödet medan de integreras i Finland. Ansökan riktas till Arbets- och näringsbyrån, men utbetalas av FPA.

Pension

Broschyrer Pension

Service nummer

Pensionsärenden 020 692 222
Efterlevandepensioner 020 692 228

Pension

■ Arbetspensionen är den primära pensionen. Folkpensionen och garantipensionen tryggar en basutkomst för dem vars arbets- och andra pensioner är mycket små eller saknas.

■ Till folkpensionerna hör sjukpension för 16-64-åringar, arbetslöshetspension för 63-64-åringar födda senast år 1949 samt ålderspension från och med 65 års ålder. Ålderspensionen kan tas ut redan vid 63 års ålder men då till sänkt belopp.

■ Folkpensionen är högst 630,02 e/mån för ensamstående och 558,83 e/mån och för gifta och sambor. Beloppet minskar an efter som arbetspensionen före skatt överstiger 55,62 e/mån. Folkpensionen är skattepliktig inkomst. FPA betalar ingen folkpension då arbetspensionen före skatt för ensamstående är 1 302,30 e/mån eller mera och för gifta eller sambor 1 159,88 e/mån.

■ Folk- och arbetspensionstagare som har barn under 16 år kan få en skattefri barnförhöjning som är 21,97 euro/barn/

månad.

■ Alla folkpensioner inklusive fronttilläggen utbealas fr.o.m. oktober 2013 den 7 dagen i månaden.

■ Garantipension kan beviljas pensionstagare vars bruttopension är mindre än 738,82 e/mån. Garantipensionen är lägre för dem som tidigare lagt sin folkpension. Läs mera på www.fpa.fi/garantipension.

■ För pensionstagare som har bött utomlands eller som har tidigare lagt sin folkpension, kan pensionen vara lägre.

Tillfällig sjukpension

■ Rehabiliteringsstödet är en tillfällig sjukpension som FPA beviljar på viss tid för att möjliggöra återgång till arbetslivet. Tiden med rehabiliteringsstöd är främst avsedd för att stödtagaren skall delta i åtgärder som bevarar eller återställer arbetsförmågan eller låta undersöka sin återstående arbetsförmåga. Stödet förutsätter en behandlings- och rehabiliteringsplan.

Fronttillägg

■ Män och kvinnor som är bosatta i Finland och som har frontmannatecken, fronttjänstecken, fronttecken eller veterantecken får ett skattefritt fronttillägg på 49,22 euro/mån från FPA. Minröjare har rätt till ett motsvarande tillägg, men inte till extra fronttillägg. Fronttillägg kan även betalas veteraner som bor utomlands och som har något av ovan nämnda tecken.

Efterlevandepensioner

■ Familjepensionerna är efterlevandepensioner till änkor och änklingar under 65 år samt barn under 18 år. Även studerande barn i åldern 18-20 år kan få barnpension.

■ Till FPA:s efterlevandepension hör en begynnelsepension på 324,93 e/mån i 6 månader efter makens/makans död. Därefter kan FPA beroende på familjeförhållandena och inkomsterna, betala en fortsättningspension. Efterlevandepensionen motsvarar folkpension, men övriga pensioner och inkomster minskar beloppet.

■ Barnpensionen är oberoende av inkomsterna. Grundbeloppet är 59,79 e/mån. Ett barn under 18 år kan beroende på barnets övriga familje- och försörjningspensioner även få ett kompletteringsbelopp på högst 90,43 e/mån. Föräldralösa barn har rätt till två grundbelopp och kompletteringsbelopp.

Bildkryss 2/2013

Skicka din bildkrysslösning senast 15.1.2014 till adressen Mitt i allt/FPA, PB 450, 00101 Helsingfors. Märk kuvertet Bildkryss 2. De fem först öppnade rätta lösningarna belönas med 25 euro, 20 euro och tre pris på 15 euro.

Pristagare i Bildkryss 1/2013: **Pentti Karttunen**, Kervo, **Harriet Ström**, Närpes, **Jeanne-Marie Johansson**, Helsingfors, **Lena Granström**, Pargas, **Gunnel Sevón**, Ekenäs

10 frågor om social trygghet

- Adressen till FPA:s e-tjänst är
a) www.fpa.fi/etjanst
b) www.fpa.fi/webbtjanst
c) www.fpa.fi/elektroniskattjans-ten
- Infobanken.fi innehåller information om den sociala tryggheten på
a) 4 olika språk
b) 9 olika språk
c) 15 olika språk
- Den fulla folkpensionen för en ensamstående är
a) 530,00 e/mån
b) 630,02 e/mån
c) 880,02 e/mån
- Militärbidrag kan betalas från tjänstgöringens början till
a) hemförlövningsdagen
b) hemförlövningsmånadens slut
c) månaden före hemförlövningen
- En arbetslös arbetssökande i åldern 17-64 år kan få grunddagpenning från FPA för högst
a) 500 dagar
b) 550 dagar
c) 650 dagar
- År 2012 tog pappor i genomsnitt familjeledig i
a) 10 dagar
b) 24 dagar
c) 50 dagar
- En sjukpensionär får utöver pensionen förtjäna högst
a) 150,80 e/mån
b) 450,80 e/mån
c) 733,80 e/mån
- Den partiella sjukdagpenningen är ungefär
a) 2/3 av sjukdagpenningen
b) 1/2 av sjukdagpenningen
c) 1/4 av sjukdagpenningen
- För tillfället har e-recept skrivits ut till
a) en miljon finländare
b) 2,5 miljoner finländare
c) 4 miljoner finländare
- Av alla ansökningar till FPA görs i e-tjänsten hela
a) 11 procent
b) 27 procent
c) 65 procent

Bildkryss 1/13 rätt lösning

De rätta svaren hittar du här: [qol upo q6'q8'7Z'q6'5a'4b'4b'5c'2c'1a'](http://qol.upo.q6'q8'7Z'q6'5a'4b'4b'5c'2c'1a')